

Historyczny plac miejski od nowa: transformacja funkcjonalno-przestrzenna. Studium przypadku

dr hab. inż. arch.
MONIKA EWA ADAMSKA, PROF. PO
Politechnika Opolska
Wydział Budownictwa i Architektury
ORCID: 0000-0001-7821-3143

W artykule opartym na metodologii studium przypadku poddano analizie plac Mikołaja Kopernika w Opolu o szczególnej historii, położeniu i znaczeniu w zurbanizowanej przestrzeni miasta.

Wprowadzenie

Plac miejski jako typologiczna kontynuacja form starożytnych to miejsce o szczególnej roli, znaczące i ogniskujące życie miasta [1]. Jedną z definicji placu określa tę przestrzeń jako obszar niezabudowany, powiązany z siecią ulic, zróżnicowany funkcjonalnie oraz formalnie, o odpowiedniej oprawie architektonicznej [2]. Plac jest miejscem skłaniającym do zatrzymania, przestrzenią wnoszącą oddech w środowisko zbudowane [3]. Miasta w swojej strukturze przestrzennej często mają liczne place o geometrii, fizjonomii i funkcji zdefiniowanych na różnych etapach ich rozwoju. Place miejskie ze względu na swoją lokalizację, charakterystykę oraz znaczenie

społeczne są niezwykle istotnymi elementami przestrzeni publicznej miasta, która zgodnie z ustawową definicją [4] powinna być rozumiana jako „[...] obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne [...]”.

Koniec XX wieku i pierwsze dekady XXI wieku to czas intensywnych przeobrażeń placów miejskich w Polsce, ich ewolucji w kierunku wielofunkcyjnych, atrakcyjnych wizualnie przestrzeni publicznych w oparciu o działania z zakresu rewitalizacji oraz modernizacji. Niniejszy artykuł przedstawia

współczesną transformację historycznego placu miejskiego w oparciu o metodologię studium przypadku. Kompleksowej analizie został poddany plac Mikołaja Kopernika w Opolu o XIX-wiecznym rodowodzie i szczególnej historii, jedno z ważniejszych wnętrz urbanistycznych Opola, położony w bliskim sąsiedztwie średniowiecznego układu staromiejskiego, *extra muros*. Celem publikacji jest zbudowanie możliwie całościowego obrazu najnowszycy przekształceń placu Kopernika poprzez zdefiniowanie jego morfologii i fizjonomii, przedstawienie rozwiązań przestrzennych oraz profilu funkcjonalnego, z wnikliwym odniesieniem do kontekstu historycznego, dotychczasowych etapów i kierunków przekształceń oraz obowiązujących uwarunkowań. W pracach nad publikacją zostały wykorzystane następujące techniki badawcze: badania literaturowe, analiza opracowań projektowych, kwerenda archiwalna (ikonografia i kartografia) oraz wizje lokalne dokumentowane fotograficznie.

Kontekst historyczny

W realiach niemieckiej państwowości (do 1945 roku)

W miejscu dzisiejszego placu Mikołaja Kopernika w XVIII i XIX wieku produkowano wapno, wypalając w piecach wapiennych pozyskiwany na miejscu surowiec. Na archiwalnych planach kartograficznych Opola z tego okresu obszar ten nosi nazwę Wzgórza Wapiennego (Kalk Berg). Jest to teren usytuowany w lekko wznoszącej się części miasta, kilkanaście metrów wyżej niż plac rynkowy położony w odległości ok. 300 m w kierunku zachodnim. Zmiana funkcji z przemysłowej na przestrzeń o charakterze placu miejskiego nastąpiła w 2. połowie XIX wieku i można ją nazwać pierwszą rekultywacją terenu w historii Opola [5]. Na planie miasta autor-

Rys. 1. Usytuowanie placu Mikołaja Kopernika (wówczas Wilhelms Platz) w tkance miejskiej Opola w XIX wieku: 1. Wilhelms Platz; 2. Plac rynkowy (Ring), źródło: opracowanie autorki na podstawie planu Opola Schönherra z 1894 roku, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu, Kartografia Zabytkowa, sygn. 233K

stwa Schönherra z 1894 roku widnieje już plac o trapezowym kształcie oraz nazwie Wilhelms Platz, obramowany układem czterech ulic (rys. 1). Jego południowy i wschodni bok wyznaczały pierzeje zabudowy mieszkaniowej, od północy plac graniczył z obiektami browaru, a od zachodu z dawnym zespołem klasztoru Dominikanów, wówczas już po adaptacji na szpital św. Wojciecha. Ówczesna powierzchnia placu wynosiła ok. 1 ha, szerokość ok. 90 m, a średnia długość ok. 115 m. Źródła ikonograficzne z 1. połowy XX wieku [6, 7] przedstawiają zagospodarowanie placu w formie owalnego zieleńca w części centralnej, podwójnych szpalerów zieleni wysokiej na obrzeżach płyty placu oraz nawierzchni gruntowej z utwardzonymi alejkami o diagonalnym przebiegu (rys. 2). W północnej części placu odbywały się targi.

W realiach polskiej państwowości (po 1945 roku)

Po II wojnie światowej, już w realiach polskiej państwowości, plac o nawierzchni z płyt betonowych był miejscem organizacji uroczystości, wystaw i imprez [8]. W dni targowe plac pełnił funkcję miejskiego targowiska (rys. 3.), w latach 90. XX wieku został przekształcony w stałe targowisko i wyposażony w zadaszone stragany. W tym czasie nastąpiła również zmiana nazwy z placu Armii Czerwonej na plac Mikołaja Kopernika. Targowisko zostało ostatecznie zlikwidowane w pierwszych latach XXI wieku wraz z przeniesieniem tej funkcji do nowej lokalizacji. Przez kolejną dekadę plac Kopernika służył jako ogólnodostępny naziemny parking. Ta funkcja, nieadekwatna do rangi miejsca w strukturze miasta, w efekcie przyniosła estetyczną degradację placu i wrażenie chaosu przestrzennego.

Działania w kierunku przeobrażenia placu w wielofunkcyjną przestrzeń publiczną o wysokiej jakości estetycznej zostały podjęte w drugiej dekadzie XXI wieku i były powiązane z rozbudową galerii handlowej Solaris Center funkcjonującej od 2009 roku w kwartale po zespole dawnego browaru. Jeszcze w latach 70. XX wieku podjęto decyzję o rozbiórce obiektów browaru graniczących z placem od północy, reprezentujących stylistykę typową dla XIX-wiecznej architektury industrialnej. Z początkiem XXI wieku w kwartale po zespole browaru rozpoczęto realizację galerii handlowej Copernicus Center. Inwestycja kilka lat później zakończyła się niepowodzeniem, wycofaniem inwestora i wyburzeniem obiektów będących w zaawansowanym stanie surowym. Wkrótce potem nowy inwestor rozpoczął w tym miejscu realizację galerii handlowej Solaris Center (projekt Biura JSK Architekti Sp. z o.o.) zakończoną pod koniec pierwszej dekady XXI wieku oraz rozbudowaną dziesięć lat później [9]. Transformacja funkcjonalno-przestrzenna placu

Rys. 2. Plac Mikołaja Kopernika (wówczas Wilhelms Platz) w 1920 roku, na zamknięciu widoczne zabudowania browaru, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna, sygn. 3/8/0/167/210/1 [dostęp: 7.06.2021]

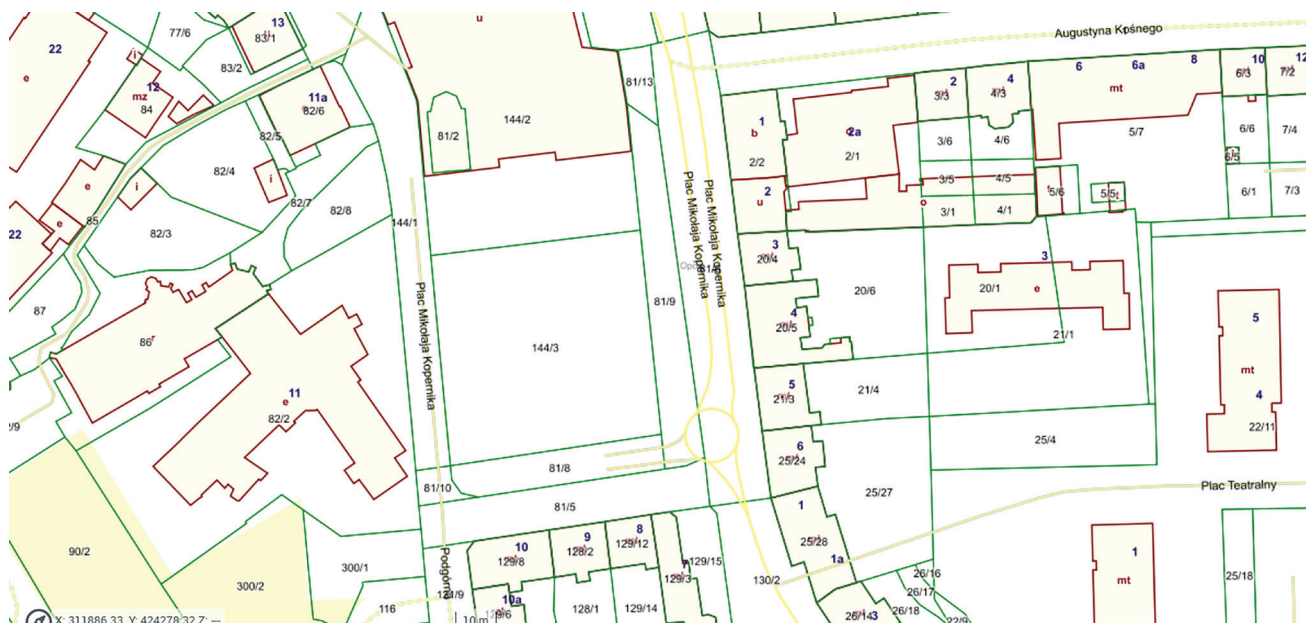
Rys. 3. Plac Mikołaja Kopernika (wówczas plac Armii Czerwonej) w dzień targowy w 1969 roku, w tle zabudowania browaru wyburzonego w latach 70. XX wieku, źródło: <https://fotopolska.eu/1285110,foto.html?o=u147845> [dostęp: 10.09.2021]

Mikołaja Kopernika była ściśle powiązana ze współpracą nowego inwestora i władz miejskich oraz rozbudową CH Solaris.

Plac Mikołaja Kopernika w nowej odsłonie Pierwsze działania

Plac Mikołaja Kopernika położony w ścisłej strefie śródmiejskiej Opola i przylegający od wschodniej strony do układu staromiejskiego to przestrzeń o szczególnej randze oraz położeniu, którą dzieli od Rynku czy ulicy Krakow-

skiej niewielka odległość dojścia pieszego. Lokalizacja i intensywne użytkowanie naziemnego parkingu zlokalizowanego w obszarze placu Kopernika w początkach XXI wieku z jednej strony skutkowało degradacją funkcjonalną oraz estetyczną tej ważnej przestrzeni, a z drugiej wskazywały na duże zapotrzebowanie na miejsca postojowe w tej części miasta. W tej sytuacji władze miejskie Opola oraz nowy inwestor, spółka IGI Exclusive, podjęli decyzję o wspólnej realizacji inwestycji polegającej na budowie

Rys. 4. Plac Mikołaja Kopernika po przebudowie w latach 2017–2019, źródło: [14]

podziemnego parkingu pod placem Mikołaja Kopernika oraz zagospodarowaniu placu jako reprezentacyjnej i wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej z przywróceniem należnej temu miejscu rangi, a także zmianą wizerunku przestrzeni zdegradowanej niewłaściwym użytkowaniem. Przedsięwzięcie obejmujące oprócz projektu i budowy również wieloletnie utrzymanie oraz zarządzanie obiektami i infrastrukturą jest realizowane na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego, w którym uczestniczą gmina Opole oraz właściciel Centrum Handlowego Solaris, z umową podpisaną w 2015 roku na 30 lat [10]. Dla rozpoznania możliwości rozwiązań i kierunków zagospodarowania powierzchni placu Mikołaja Kopernika w 2015 roku został ogłoszony ogólnopolski konkurs architektoniczny. Jego efektem było kilkanaście autorskich koncepcji architektoniczno-urbanistycznych zagospodarowania placu jako atrakcyjnego miejsca codziennych spotkań, z możliwością organizowania wydarzeń w obszarze kultury i rozrywki [11]. Finałnie projekt zagospodarowania placu Mikołaja Kopernika, podobnie jak galerię handlową Solaris oraz jej rozbudowę, opracowało Biuro JSK Architekci Sp. z o.o.

Uwarunkowania planistyczne

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Opola z 2018 roku* plac jest oznaczony jako obszar przestrzeni publicznej położony w strefie mieszkaniowo-usługowej (strefa „C”) [12]. Obszar placu objęty jest również miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego *Plac M. Kopernika – ulica Studzienna w Opolu* uchwalonym w 2013 roku [13]. Plac znajduje się w strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej układu przestrzennego oraz krajobrazu kulturowego, w związku z czym w planie sformułowano szereg zasad ochrony dziedzictwa kultu-

rowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. W planie podstawowym przeznaczeniem obszaru płyty placu (teren 3KPP) jest plac publiczny, przeznaczenie uzupełniające to parking podziemny, infrastruktura techniczna, zieleń i sezonowe ogródki kawiarniane. Obszar wzdłuż południowej pierzei placu (teren 8KDX) został w planie zdefiniowany jako ciąg pieszo-jezdny, a wzdłuż pierzei zachodniej (teren 5KP) jako ciąg pieszy. Znacząca w układzie komunikacyjnym Opola ulica Władysława Reymonta po wschodniej stronie placu to część terenu 6KDL z podstawowym przeznaczeniem na drogi publiczne – ulice lokalne. Plan dopuszcza rozbudowę galerii handlowej Solaris Center w kierunku południowym (teren 2UC), definiując wysokość obiektu o płaskim dachu do 16 m (z dopuszczeniem wys. 23 m w strefie wskazanej w planie). Decyzja ta skutkuje zamknięciem historycznej osi widokowej ulicy Augustyna Kośnego, o wlocie na plac od strony wschodniej i przebiegu wzdłuż fasady pierwotnej bryły galerii. W zasadach ochrony oraz kształtowania ładu przestrzennego plan miejscowy ustala: ukształtowanie reprezentacyjnego placu, stosowanie materiałów naturalnych, wprowadzenie szpalerów drzew po wschodniej i południowej stronie placu oraz zakaz lokalizacji reklam i obiektów służących reklamie.

Morfologia i fizjonomia placu

Przebudowa placu wraz z rozbudową galerii handlowej Solaris Center została zrealizowana w latach 2017–2019. Plac Mikołaja Kopernika w nowej odsłonie przestrzennej ma kształt zbliżony do regularnego prostokąta o szerokości 88 m, długości 93 m i powierzchni ok. 0,8 ha (rys. 4.). Płyta placu (z wyłączeniem dróg publicznych i ciągów pieszych) ma odpowiednio wymiary: 54 x 82,5 m oraz powierzchnię 0,45 ha [14]. Plac

ma w przybliżeniu orientację północ-południe (dłuższa oś), z odchyleniem ok. 5° w kierunku zachodnim. Teren placu cechuje nieznaczny spadek w kierunku południowym.

Ramy placu z trzech stron silnie determinują ściany budynków. Od strony wschodniej i południowej plac zamykają pierzeje trzy- oraz czterokondygnacyjnych historycznych kamienic mieszkalnych z lokalami usługowymi w parterach. Zasadniczej przemianie w nowej odsłonie placu zostało poddane jego zamknięcie od strony północnej. Pierwotnie ramy ukośnego boku placu determinującego jego trapezowy kształt stanowiła industrialna zabudowa browaru o elewacjach z czerwonej cegły, a w latach 2009–2019 ceramiczna fasada CH Solaris nawiązująca rozwiązaniem materiałowym do historycznej funkcji w tym kwartale. Po rozbudowie galerii zamknięcie placu od północy stanowi całościowo przeszklona, półtransparentna, rytmiczna i monumentalna w wyrazie fasada nowej części CH Solaris wyznaczająca nowy, prostokątny kształt placu. Fasada ta z jednej strony, poprzez swoją przezierność, otwiera się na plac, z drugiej zaś stosunkowo ciemna kolorystyka stali i szkła stanowi wyraźnie zdefiniowaną ścianę wnętrza urbanistycznego (rys. 5.). Plac od strony zachodniej graniczy z usytuowanym ukośnie w stosunku do jego boku gmachem Uniwersytetu Opolskiego zlokalizowanym w adaptowanym zespole dawnego klasztoru Dominikanów, a późniejszego szpitala wojewódzkiego, oraz starannie urządzonej terenem zieleni.

Profil funkcjonalny, zagospodarowanie placu i rozwiązania materiałowe

Istotną częścią inwestycji przebudowy placu była realizacja pod jego płytą podziemnego parkingu o dwóch poziomach

Rys. 5. Plac Mikołaja Kopernika po przebudowie w latach 2017–2019, w trakcie Festiwalu Nauki opolskich uczelni. Widoczna fasada rozbudowanej galerii handlowej Solaris Center oraz fragment strefy rekreacji w zachodniej części placu, źródło: fot. M.E. Adamska (2019)

i ok. 300 miejscach parkingowych. W celu skomunikowania parkingu z powierzchnią placu zrealizowano obiekt pawilonu wjazdowo-wyjściowego połączony z zadaszoną rampą wjazdową do garażu. Dojazd do parkingu odbywa się zjazdem z nowego ronda usytuowanego w ciągu ulicy Władysława Reymonta. Architektura prostopadłościennego pawilonu została utrzymana w prostej, minimalistycznej stylistyce, a zastosowane materiały to szkło, stal i beton architektoniczny. Wjazd oraz pawilon zostały zlokalizowane w południowej części płyty. Historyczna ulica Reymonta przebiegająca po wschodniej stronie placu jest publiczną drogą klasy lokalnej. Ulica Podgórna po południowej stronie została zrealizowana jako ciąg pieszo-jezdny, natomiast wzdłuż gmachu Uniwersytetu Opolskiego przebiega ciąg pieszy. Rozbudowa CH Solaris przerwała historyczny ciąg komunikacyjny prowadzący z kierunku północno-zachodniego w stronę wschodnią, do wytyczonej pod koniec XIX wieku ulicy Kośnego, i zamknęła znaczącą w tej części miasta oś widokową. Płyta placu została zaprojektowana w całości jako przestrzeń pieszka z wyznaczonymi strefami rekreacji i wypoczynku na jej obrzeżach, po stronie zachodniej oraz wschodniej. Kamienna posadzka centralnej części umożliwiła organizację wydarzeń w obszarze kultury i rozrywki, w projekcie została również wskazana strefa lokalizacji sceny. Niestety czas epidemii COVID-19 znacznie ograniczył wielofunkcyjne użytkowanie placu po jego przebudowie w 2019 roku. Z imprez masowych, które odbyły się na placu przed okresem pandemii, można wymienić Festiwal Nauki opolskich uczelni,

Rys. 6. Plac Mikołaja Kopernika po przebudowie w latach 2017–2019. Po prawej stronie strefa rekreacji we wschodniej części płyty z klonolistnymi platanami, drewnianymi siedziskami oraz posadzkową fontanną i instalacją rzeźbiarską, źródło: fot. M.E. Adamska (2020)

który odbył się w czerwcu 2019 roku. Obecnie na płycie placu można oglądać wystawę związaną z 55-leciem Politechniki Opolskiej.

Miejsca rekreacji i wypoczynku zostały usytuowane na dwóch obrzeżach płyty (rys. 6.). Po zachodniej stronie znajduje się wydłużony trapez żwirowej nawierzchni obramowany z trzech stron terenowymi, granitowymi schodami wyrównawczymi z dwoma szpalerami ok. 10-metrowych platanów klonolistnych oraz długim, drewnianym siedziskiem. Po stronie zachodniej znajdują się również dwa szpalery platanów klonolistnych, którym towarzyszą kłomby krzewów. Na tle tej zieleni są usytuowane drewniane siedziska

o miękkiej formie, z widokiem na płytę placu i posadzkową fontannę. Fontanna o długości ok. 40 m w letnie miesiące ochładza i oczyszcza powietrze, wpływa również pozytywnie na samopoczucie ludzi przebywających w przestrzeni placu. Strefa zieleni we wschodniej części placu izoluje go optycznie oraz akustycznie od uciążliwości ruchu ulicznego mocno obciążonej ulicy Reymonta. Zieleni placu od 2020 roku wzmacnia mobilna łąka kwietna w drewnianych skrzyniach z towarzyszącymi siedziskami (rys. 7.). Ciekawym rozwiązaniem i dodatkowym miejscem rekreacji jest taras widokowy zrealizowany na dachu pawilonu wjazdowego do podziemnego

Rys. 7. Plac Mikołaja Kopernika po przebudowie w latach 2017–2019. Mobilna łąka kwietna wprowadzona w przestrzeń płyty placu w 2020 roku, źródło: fot. M.E. Adamska (2020)

garażu z dojściem schodami lub pochylnią nad wjazdem o nawierzchni z darni (rys. 8.). Naziemną infrastrukturę garażu oddziela od ciągu pieszo-jednego ul. Podgórznej szpaler nasadzonych w donicach grusz drobnoowocowych „Chanticleer”. Ta odporna na miejski klimat odmiana wiosną obficie kwitnie na biało, a jesienią jej liście przebarwiają się na pomarańczowo. Plac jest wyposażony w kilka zespołów stojaków do rowerów, oświetlają go wysokie latarnie o modernistycznej formie. Posadzka płyty placu i ciągów wzdłuż południowej oraz zachodniej pierzei została wykonana z wielowymiarowych, szarych płyt granitowych. W strefie ulicy Reymonta zastosowano nawierzchnię asfaltową dla jezdni oraz kostkę, płyty granitowe i kostkę betonową w strefie ruchu pieszego. Z monochromatyczną kolorystyką fasady CH Solaris oraz posadzki placu skonstrastowano zainstalowaną w 2019 roku w strefie przed galerią abstrakcyjną, syntetyczną formę przestrzenną wykonaną z metalowych elementów. Instalacja autorstwa krakowskiej artystki wizualnej Kingi Nowak nawiązuje do stylistyki kubizmu oraz Bauhausu i według autorki ma przywoływać postać kobiety: eleganckiej, silnej, wyciemnianej [15].

Podsumowanie

Plac Mikołaja Kopernika, atrakcyjnie zlokalizowany w śródmiejskiej tkance Opola, od momentu swojej poindustrialnej rekultywacji w XIX wieku jest ważną przestrzenią publiczną

miasta, o profilu funkcjonalnym zmieniającym się w czasie, kolejno w realiach niemieckiej (do 1945) i polskiej państwowości (od 1945). Miejsce rekreacji, targowisko, przestrzeń wydarzeń masowych oraz parking publiczny to główne kierunki użytkowania placu w jego historii. Ta ostatnia funkcja doprowadziła do degradacji estetycznej i chaosu przestrzennego tego szczególnego miejsca Opola.

Plac w wyniku zrealizowanej w latach 2017–2019 przebudowy według projektu Biura JSK Architektki zyskał wizerunek reprezentacyjnej przestrzeni o wysokiej estetyce z przeważającą funkcją rekreacyjną i możliwością wykorzystania dla organizacji wydarzeń z obszaru kultury oraz imprez rozrywkowych. Podziemny dwupoziomowy parking pod placem stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie na miejsca postojowe w śródmiejskiej części Opola. Funkcje handlowa i gastronomiczna zlokalizowane w sąsiadującej z placem galerii handlowej Solaris Center pośrednio wzmacniają profil funkcjonalny placu. Okres pandemii COVID-19 mocno ograniczył założoną wielofunkcyjność placu uruchomionego po przebudowie w 2019 roku i wydaje się, że dopiero kolejne lata pokażą, jak ukształtuje się profil jego użytkowania.

W wyniku rozbudowy galerii handlowej Solaris, jako części inwestycji w obszarze placu Kopernika, uległa przekształceniu jego geometria. Plac historycznie ukształtowany jako trapez o powierzchni 1 ha obecnie ma formę regularnego prostokąta o powierzchni

0,8 ha (pow. płyty to ok. 0,45 ha). Dawniej dostępny w komunikacji kolejowej z czterech stron, po przebudowie jest połączony z układem komunikacyjnym miasta jedynie ulicą Reymonta, z której jest wyprowadzony zjazd do podziemnego parkingu. Nowym elementem fizjonomii placu jest jego zamknięcie od strony północnej stalowo-szklaną fasadą rozbudowanej galerii handlowej Solaris Center z jednej strony nawiązującą wysokością do zabudowy pozostałych pierzei placu i otwierającą się wprost na plac, z drugiej wnoszącą element monumentalności.

Rozwiązania przestrzenne oraz materiałowe cechuje wysoka jakość estetyczna i kompozycyjna. Jednolita posadzka z płyt granitowych optycznie spaja przestrzeń placu, stanowiąc neutralne tło dla elementów nowej aranżacji. Zieleni wysoka w formie blisko 10-metrowych platanów klonolistnych buduje nie tylko wrażenie wieloletniej obecności nowej aranżacji placu, ale również tożsamość i indywidualność miejsca. Rozwiązaniem dyskusyjnym jest wprowadzenie fontanny posadzkowej, która z jednej strony wpływa pozytywnie na lokalny mikroklimat oraz stanowi atrakcję dla najmłodszych, z drugiej jest elementem nieco zbyt często wprowadzanym do przestrzeni rewitalizowanych placów.

Plac Mikołaja Kopernika w nowej odsłonie jest nie tylko przestrzenią publiczną o reprezentacyjnym charakterze, wysokiej estetyce i potencjale wielofunkcyjnego użytkowania,

Rys. 8. Plac Mikołaja Kopernika po przebudowie w latach 2017–2019. Pawilon wjazdowo-wejściowy z tarasem widokowym łączący podziemny parking z powierzchnią placu wraz z rampą o nawierzchni z darni, źródło: fot. M.E. Adamska (2020)

lecz również spójnym kompozycyjnie, uporządkowanym wnętrzem urbanistycznym łączącym harmonijnie historyczny kontekst miejsca ze współczesnymi rozwiązaniami.

Bibliografia

- [1] Adamska M.E., 2019. Transformacje rynków średniowiecznych miast Śląska Opolskiego od XVIII wieku do czasów współczesnych. Przerwane tradycje, zachowane dziedzictwo, nowe narracje, Studia i Monografie z. 509, Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, Opole.
- [2] Pevsner N., Fleming J., Honour H., 1997. Encyklopedia architektury, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa.
- [3] Wantuch-Matla D., 2016. Przestrzeń publiczna 2.0. Miasto u progu XXI wieku, Książy Młyn Dom Wydawniczy, Łódź.
- [4] Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2003 Nr 80 poz. 717).
- [5] Adamska M.E., 2006. Wybrane aspekty rozwoju przestrzennego Opola w latach 1816–1945 [praca doktorska], Politechnika Wrocławska, Wrocław.
- [6] Szybkowski B. (red.), 1999. Pierwszy i największy wybór starych pocztówek Opola, ARTIM, Opole.
- [7] Zajączkowska U., 2006. Opole 150 lat fotografii, Wydawnictwo MS, Opole.
- [8] https://fotopolska.eu/Opole/u147845,Plac_Kopernika_Mikolaja,24,48.html [dostęp: 27.08.2021].
- [9] <https://www.jskarchiteki.pl/projekty/handlowe/> [dostęp: 4.09.2021].
- [10] <https://www.ppp.gov.pl/budowa-wielokondygnacyjnego-parkingu-podziemnego-na-placu-mikolaja-kopernika-w-opolu/> [dostęp: 5.09.2021].
- [11] Wilczek I., Tenczyński M., 2017. Multifunctional Public Space As Exemplified By the Concept of the Development of Copernik Square in Opole, IOP Conference Series: Materials Science and Engineering 245, IOP Publishing, doi:10.1088/1757-899X/245/8/082059.
- [12] <https://www.bip.um.opole.pl/?id=41861> [dostęp: 5.09.2021].
- [13] <https://www.bip.um.opole.pl/?id=37944> [dostęp: 5.09.2021].
- [14] <http://sdi.opolskie.pl/> [dostęp: 7.09.2021].
- [15] <http://media.mccconsultants.pl/64251-styl-kobiecosc-i-silaniezwykla-instalacja-artystyczna-uswietnila-otwarcie-galerii-solaris-center-po-rozbudowie> [dostęp: 9.09.2021].

DOI: 10.5604/01.3001.0015.4806

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA
Adamska Monika Ewa, 2021, Historyczny plac miejski od nowa: transformacja funkcjonalno-przestrzenna. Studium przypadku, „Builder” 12 (293). DOI: 10.5604/01.3001.0015.4806

Streszczenie: Place miejskie to przestrzeń publiczna o szczególnym znaczeniu w tkance miast, to wnętrza urbanistyczne ogniskujące życie miast i pełniące funkcję „miejskich salonów”. Przełom wieków XX oraz XXI to dynamiczny okres przeobrażeń funkcjonalno-przestrzennych placów miejskich w Polsce w kierunku atrakcyjnej wizualnie przestrzeni publicznej o wysokiej estetyce rozwiązań i zróżnicowanym profilu funkcjonalnym. W artykule, opartym na metodologii studium przypadku, analizie poddano plac Mikołaja Kopernika w Opolu o szczególnej historii, położeniu oraz znaczeniu w zurbanizowanej przestrzeni miasta. Celem badań jest przedstawienie zrealizowanej w latach 2017–2019 kompleksowej transformacji funkcjonalno-przestrzennej placu z odniesieniem do jego historii, chronologii wcześniejszych przeobrażeń oraz wiążących uwarunkowań. Plac Kopernika jako znaczące wnętrze urbanistyczne Opola nie został do tej pory objęty monograficznym opracowaniem, niniejszy artykuł jest próbą wypełnienia tej luki badawczej.

Słowa kluczowe: plac miejski, przestrzeń publiczna, transformacja funkcjonalno-przestrzenna, Opole

Abstract: THE HISTORIC CITY SQUARE REBORN: FUNCTIONAL AND SPATIAL TRANSFORMATION. CASE STUDY. City squares are public spaces of special importance in the fabric of cities, urban interiors focusing city life and acting as "city salons". The turn of the 20th century is a dynamic period of functional and spatial transformations of city squares in Poland towards a visually attractive public space with high aesthetics of solutions and a diversified functional profile. The article, based on the case study methodology, analyzes the Nicolaus Copernicus Square in Opole with its special history, location and importance in the urbanized space of the city. The aim of the research is to present the comprehensive functional and spatial transformation of the square carried out in 2017-2019 with reference to its history, chronology of previous transformations and binding conditions. Copernicus Square as a significant urban interior of Opole has not been covered by the monographic study so far, this article is an attempt to fill this research gap.

Keywords: city square, urban space, functional and spatial transformation, Opole